

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΙΣΤΟΡΙΑΣ**

Νικόλαος Δούμπας: Ένα πρότυπο Εθνικού/Οικουμενικού Ευεργέτη.

Η ζωή του μαικήνα των τεχνών και η προσφορά του στον πολιτισμό.

Όνομα φοιτήτριας: Όλγα Μυκονιάτη

Μάθημα: Ευεργετισμός της Ελληνικής Διασποράς

Εξάμηνο φοίτησης: 4^ο

Περιεχόμενα

1.1 Εισαγωγή.....	1
2.1 Γενικά στοιχεία για την ελληνική διασπορά κατά τον 18 ^ο και 19 ^ο αιώνα.....	1
3.1 Η ισχυρότατη παροικία της Βιέννης και πώς αυτή έφτασε να γίνει τέτοια.....	2
4.1 Στέργιος Δούμπας: Ο γενάρχης.....	4
5.1 Νικόλαος Δούμπας : Ο μαικήνας των τεχνών.....	5
5.2 Ευεργετική δραστηριότητα	8
5.3 Τίτλοι/ Διακρίσεις	11
6.1 Συμπέρασμα	13
7.1 Ενδεικτική Βιβλιογραφία και πηγές φωτογραφικού υλικού.....	14

1.1 Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία έχει ως κύριο θέμα την παρουσίαση της ζωής και του έργου ενός άγνωστου σε πολλούς Εθνικού Ευεργέτη της Αυστρίας και της Ελλάδας. Το όνομα αυτού είναι Νικόλαος Δούμπας. Αρχικά, θα καταγραφούν ορισμένα στοιχεία αναφορικά με την ελληνική διασπορά του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνας παράλληλα με την παροχή πληροφοριών για την παροικία της Βιέννης την εποχή εκείνη. Έπειτα, θα ακολουθήσει ανάλυση για τον Νικόλαο Δούμπα, αφού προηγηθεί μια σύντομη αναφορά στον πατέρα του Στέργιο. Τέλος, θα επιχειρηθεί η εξαγωγή ενός συμπεράσματος από το σύνολο της ιστορίας.

2.1 Γενικά στοιχεία για την ελληνική διασπορά κατά τον 18ο και 19ο αιώνα

Η ιστορία της Ελλάδας σε ό,τι αφορά την διασπορά είναι εξαιρετικά πλούσια και καλύπτει ένα ευρύ φάσμα. Η επιστημονική κοινότητα που ασχολείται με τον συγκεκριμένο κλάδο αναγνωρίζει ότι αυτή χωρίζεται σε κάποια επιμέρους στάδια. Ενδεικτικά:

- 1) Η πρώτη περίοδος θεωρείται ότι περιλαμβάνει τον 18^ο αιώνα μέχρι τις αρχές του 19^{ου}, οπότε και υπολογίζεται ότι γεννήθηκε το νεωτερικό παροικιακό φαινόμενο.
- 2) Στη συνέχεια, ο 19^{ος} αιώνας χαρακτηρίζεται από την ανάπτυξη αλλά και ωρίμανση του φαινομένου, με την εδραίωση πλέον των ελληνικών παροικιών.
- 3) Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα έως τη λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου σημειώνεται η ολοκλήρωση του διασπορικού φαινομένου.
- 4) Η τέταρτη περίοδος του σχήματος αρχίζει το 1918 μετά το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και χαρακτηρίζεται από μια γενικευμένη παρακμή.

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο να επισημανθεί το γεγονός ότι ανάλογα με τις συνθήκες οι οποίες επικρατούν, οι τελικοί προορισμοί είναι διαφορετικοί σε καθένα από τα στάδια. Έτσι, κατά τον 18^ο αιώνα παρατηρείται πιο έντονη

μετακίνηση Ελλήνων σε πόλεις όπως η Βιέννη, η Βουδαπέστη, η Οδησός, το Βελιγράδι ή το Βουκουρέστι, δηλαδή κυρίως σε χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Τον 19^ο αιώνα, από την άλλη πλευρά, το σκηνικό αυτό αλλάζει και οι Έλληνες προτιμούν να εγκατασταθούν σε πόλεις της Αιγύπτου όπως είναι η Αλεξάνδρεια και το Κάιρο, με αποτέλεσμα να μετατοπίζονται πιο νότια. Η επιλογή αυτή συχνά σχετίζεται με τις Διεθνείς Συμφωνίες και Συνθήκες που υπέγραφαν από κοινού χώρες και που, την εξεταζόμενη περίοδο, αφορούσαν κυρίως την ανάπτυξη του εμπορίου ή κάποιας πρώιμης μορφής βιομηχανία.

Τα εκτεταμένα κύματα ελληνικής διασποράς προς τις ανεπτυγμένες πόλεις της Δύσης στον 18^ο-19^ο αιώνα εξηγούνται πλήρως αν κανείς μελετήσει το καθεστώς που ίσχυε τότε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Δεδομένης της κυρίαρχης θέσης της θρησκείας του Ισλάμ, που συνεχίζει να υπάρχει ακόμα και σήμερα, που απαγόρευε την αναζήτηση του κέρδους ήταν πρακτικά αδύνατον να αναπτυχθούν τομείς όπως το εμπόριο στα κατεχόμενα εδάφη. Σε συνδυασμό με την κοινωνική φτώχεια που επικρατούσε πριν, με την δυσβάστακτη φορολογία, αλλά και μετά τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα, οι Έλληνες επιχειρηματίες καταλήγουν να ξενιτεύονται προς αναζήτηση καλύτερης τύχης. Πέραν των οικονομικών, ωστόσο, λόγω δεν αποκλείεται να συμπεριληφθούν σε αυτούς κοινωνικοί, πολιτικοί αλλά και πολιτισμικοί, από τη στιγμή που οι Έλληνες παρέμεναν και παραμένουν έτοιμοι να αφήσουν πίσω την πατρίδα τους, έστω προσωρινά.

3.1 Η ισχυρότατη παροικία της Βιέννης και πώς αυτή έφτασε να γίνει τέτοια

Το σύνολο των ελληνικών παροικιών αποτελεί μέρος του παγκόσμιου αποικιοκρατικού συστήματος¹, όπως είθισται να λέγεται. Γενικά, ο πάροικος φαίνεται να ποντάρει στην εθνική του συνείδηση, παράλληλα όμως κινδυνεύει να αφομοιωθεί από την χώρα που τον υποδέχεται. Για τον λόγο αυτό παρέμενε πάντα πρώτο μέλημα των Ελλήνων που βρέθηκαν εκτός εθνικού κέντρου η ίδρυση και οργάνωση κοινοτήτων που θα εξέφραζαν πανηγυρικά την πολιτισμική τους ιδιαιτερότητα, θα διασφάλιζαν την ταυτότητά τους και την ικανότητα τους να εκκλησιάζονται σύμφωνα με την ελληνορθόδοξο δόγμα.

Ένα τέτοιο παράδειγμα παραμένει η ελληνική παροικία της Βιέννης, τα μέλη της οποίας προέρχονταν κατά κύριο λόγο από την Μακεδονία αλλά και την

---

¹ Eric Hobsbawm, Η εποχή των αυτοκρατοριών 1875-1914, Αθήνα, MIET, 2000

Ήπειρο και Θεσσαλία. Η μεταναστευτική δραστηριότητα την περίοδο που εκτείνεται από τα μέσα του 18^{ου} μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 19^{ου} αιώνα αφορά περισσότερο στην εξαγωγή και μεταφορά πρώτων υλών από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στην Κεντρική Ευρώπη (αρχικά στην Αυτοκρατορία των Αψβούργων) και αντίστροφα στην προώθηση ευρωπαϊκών επεξεργασμένων προϊόντων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Προς αυτήν την κατεύθυνση βοήθησε η υπογραφή της Διεθνούς Συνθήκης Πασάροβιτς (1718) μεταξύ των δύο Αυτοκρατοριών που, όπως η συνθήκη του Κιουτσούκ-Καϊναρτζή(1774) καθιέρωνε τις διομολογήσεις για τους Ευρωπαίους στην Αίγυπτο, εξασφάλιζε φορολογικές ελαφρύνσεις για τους υπηκόους της καθεμιάς από τις Αυτοκρατορίες. Επιπλέον, παραχωρούνταν ορισμένες ελευθερίες εγκατάστασης και εμπορίας σε Οθωμανούς υπηκόους στα εδάφη της Αυστριακής Αυτοκρατορίας με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη του εξωτερικού εμπορίου της. Οι πρώτοι που έσπευσαν να εκμεταλλευτούν τις ευνοϊκές ρυθμίσεις της Συνθήκης Πασάροβιτς ήταν οι Μακεδόνες έμποροι με βασικό διατιθέμενο προϊόν το βαμβάκι.

Όταν τη δεκαετία του 1770 οι Αψβούργοι θα επιχειρήσουν να αλλάξουν το νομικό πλαίσιο υπό το οποίο δραστηριοποιούνταν οι Μακεδόνες έμποροι, οι τελευταίοι θα καταλήξουν να απολέσουν την οθωμανική τους υπηκοότητα, χάνοντας έτσι τα παρεχόμενα προνόμια από την Συνθήκη Πασάροβιτς, για την αψβουργική, αποκτώντας όμως όλα τα δικαιώματα των αυτοχθόνων εμπόρων. Παράλληλα, εξασφαλίζουν την δυνατότητα ένταξης στα εμπορικά δίκτυα της Αυστρίας με την Ουγγαρία, που δεν επιτρεπόταν σε Οθωμανούς.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό το γεγονός ότι η Βιέννη δεν έπαψε ποτέ να αποτελεί το κέντρο δραστηριοποίησης των Ελλήνων της διασποράς όπου οι ίδιοι διατηρούσαν παραρτήματα των εμπορικών οίκων τους αλλά και τις κατοικίες τους. Στην περιοχή μάλιστα της «παλαιάς κρεαταγοράς» κτίστηκαν δύο Ορθόδοξες Εκκλησίες: η καταγραμμένη από το 1775 του Αγίου Γεωργίου που αποτέλεσε κέντρο της ελληνικής κοινότητας (ο Νικόλαος Δούμπας και ο πατέρας του Στέργιος διετέλεσαν πρόεδροι για πολλά χρόνια) και η καταγραμμένη από το 1790 της Αγίας Τριάδος που είναι και Ιερά Μητρόπολη Αυστρίας. Η τελευταία κτίστηκε το 1787 και ολοκληρώθηκε με δωρεές του Στέργιου Δούμπα και του φίλου του, επίσης Εθνικού Ευεργέτη, βαρώνου Σίμωνα Σίνα του νεότερου (1810-1876). Παράλληλα από το 1804 άρχισε να λειτουργεί επίσημα το Εθνικό Σχολείο της Βιέννης, που αποτελούσε βασική μέριμνα των μελών της κοινότητας.

4.1 Στέργιος Δούμπας: Ο γενάρχης

Ο Στέργιος Δούμπας γεννήθηκε στη Βλάστη (ή Μπλάτσι) Κοζάνης στην Δυτική Μακεδονία το 1794. Ήταν ο τέταρτος στη σειρά γιος μίας μεγάλης παραδοσιακής οικογένειας μετά από τον Θεόδωρο(1778-1823), Νικόλαο(1780-1840) και Ραφαήλ(1782-1830) του Μιχαήλ Δούμπα. Πέμπτο παιδί της οικογένειας ήταν η Μαρία(1796-;) που γεννήθηκε στις Σέρρες καθώς στο μεταξύ διάστημα είχε αποφασιστεί να φύγουν από τη Βλάστη για μεγαλύτερη ασφάλεια.

Έμαθε λίγα γράμματα πλησίον του εφημέριου του χωριού και την τέχνη του πατέρα του(ήταν χρυσοχόος). Σύντομα, όμως, την εγκατέλειψε και το 1817 περίπου μετανάστευσε στη Βιέννη. Αρχικά, εργάστηκε στην εμπορική επιχείρηση του μετέπειτα πεθερού Μιχαήλ Κούρτη. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι νέοι απόδημοι έκαναν τα πρώτα τους βήματα σε επιχειρήσεις συμπατριωτών τους που είχαν εδραιωθεί και παρέχοντας βοήθεια έδειχναν την αλληλεγγύη τους. Τα πρώτα του κέρδη τα έστειλε στην οικογένειά του στη Μακεδονία με παραγγελία την αγορά βαμβακιού. Ο ίδιος εξελίχθηκε σε μεγάλο βαμβακέμπορο της Βιέννης, αντιλαμβανόμενος τις απαιτήσεις της εποχής. Αυτό το πρώτο του εγχείρημα του απέδωσε σημαντικά κέρδη. Το 1819 ίδρυσε στις Σέρρες την εταιρεία «Αυτάδελφοι Μιχαήλ Δούμπα» με τους άλλους αδερφούς του και λίγο αργότερα άνοιξε, όπως συνηθιζόταν, παράρτημα και στη Βιέννη.

Παντρεύτηκε στη Βιέννη τη Μαρία Κούρτη και απέκτησε δύο γιους: τον Μιχαήλ(1828-1894, κατά τα πρότυπα ονοματοδοσίας της εποχής περί συνέχειας του οικογενειακού ονόματος από τα αγόρια) και τον Νικόλαο(βλ.παρακάτω). Ο εγγονός του Κωνσταντίνος, γιος του Μιχαήλ, θα αποτελέσει τον τελευταίο πρεσβευτή της Αυστροουγγαρίας στις ΗΠΑ μέχρι τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Είναι ευρέως γνωστή η συμβολή της ελληνικής διασποράς στην επιτυχή πραγματοποίηση της Ελληνικής Επανάστασης το 1821. Φτάνει να συλλογιστούμε ότι ακόμα και η Φιλική Εταιρεία ήταν αποτέλεσμα απόδημων. Ο Στέργιος Δούμπας, διακατεχόμενος από εθνικά φρονήματα, βοήθησε κρυφά πολλούς Φιλικούς και διέθεσε ένα μεγάλο μέρος της περιουσίας του για τον Αγώνα. Μάλιστα, μετά από αυτό σχεδόν καταστράφηκε οικονομικά.

Η ευεργετική πρακτική μπορεί να λάβει χώρα προς 3 κατευθύνσεις: την παροικία, την ιδιαίτερη πατρίδα καθώς και το εθνικό κέντρο². Με την πράξη του, ο Στέργιος Δούμπας ξεκίνησε την ευεργετική του δραστηριότητα προς το εθνικό κέντρο. Αργότερα, διέθεσε ποσά υπέρ του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου και το όνομά του μαζί με αυτό του Νικολάου είναι εγγεγραμμένα στη μεγάλη πινακίδα με τους Ευεργέτες του Ιδρύματος.

Σε ό,τι αφορά στην παροικία, ο Στέργιος συνείσφερε, μεταξύ άλλων, ώστε να ανοικοδομηθούν ελληνορθόδοξες Εκκλησίες, όπως έχουμε ήδη αναφέρει, για να μπορούν οι πιστοί να ασκούν το δικαίωμά τους στη θρησκεία και για να μην χαθεί ούτε στο ελάχιστο η εθνική τους συνείδηση. Τέλος, στα πλαίσια της ευεργεσίας της ιδιαίτερης πατρίδας του αναδείχθηκε σε Εθνικό Ευεργέτη και υποστήριξε οικονομικά κοινωφελή και εκπαιδευτικά ιδρύματα στις Σέρρες.

Ο ίδιος ο Στέργιος Δούμπας υπηρέτησε ως ελεγκτής της Εθνικής Τράπεζας Αυστρίας. Ο γιος του Μιχαήλ Δούμπας διετέλεσε διευθυντής (1870-1878) της ίδιας τράπεζας. Παράλληλα, υπήρξε Γενικός Πρόξενος της Υψηλής Πύλης.

5.1 Νικόλαος Δούμπας : Ο μαικήνας των τεχνών

Ο Νικόλαος Δούμπας γεννήθηκε στη Βιέννη το 1830. Σε μία πόλη που, μαζί με το Παρίσι, την περίοδο αυτή αποτελούσε ένα αδιαμφισβήτητο πολιτιστικό κέντρο. Ο ίδιος, όπως θα δούμε και παρακάτω, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στα πολιτιστικά αλλά και πολιτικά δρώμενα της Αυστρίας.

---

² <http://openeclass.panteion.gr/courses> Ματούλα Τομαρά-Σιδέρη, Κοινωνική και ιστορική λειτουργία του ευεργετισμού, σ.3

Δεν είναι υπερβολή να ειπωθεί πως ήταν κύριος παράγοντας της καλλιτεχνικής αλλά κυρίως της μουσικής ανάπτυξης της πόλης. Δεν έπαψε να ασχολείται προσωπικά με τη ζωγραφική και τη μουσική και έφτασε να γίνει πρόεδρος της Ανδρικής Χορωδίας Βιέννης και αντιπρόεδρος της Εταιρείας των Φίλων της Μουσικής. Αργότερα, ίδρυσε το Σύλλογο Καλλιτεχνών Βιέννης.

Υπηρέτησε τη μουσική και με άλλους τρόπους. Διατηρούσε φιλικούς δεσμούς με μία σειρά από μεγάλους συνθέτες κλασσικής μουσικής. Ο Johannes Brahms, ο Richard Wagner και ο Johann Strauss ο νεώτερος ήταν ανάμεσα σε αυτούς. Η συμβολή του Δούμπα εντοπίζεται και στο γεγονός ότι ο Johann Strauss ο νεώτερος συνέθεσε και πρωτοπαρουσίασε το πασίγνωστο έργο του *Βαλς του Δουνάβεως* στην εξοχική κατοικία των Δούμπα, στις όχθες του Δούναβη. Το 1870 ο τελευταίος του είχε αφιερώσει το βαλς *Neu Wien* (Νέα Βιέννη), ενώ νωρίτερα, το 1858, είχε γράψει τη *Hellenen Polka*, την Πόλκα των Ελλήνων. Παράλληλα, είχε θαυμάσει το έργο του Frantz Schubert το οποίο και περιέσωσε με αποτέλεσμα τη δημιουργία της μεγαλύτερης σχετικής συλλογής. Υπήρξε προστάτης των ζωγράφων Gustav Klimt και Hans Makart του οποίου τις τρίμηνες σπουδές στην Βενετία για να μελετήσει τον Τιτσιάνο είχε χρηματοδοτήσει.

Η ΕΞΟΧΙΚΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΔΟΥΜΠΑ

Ο Νικόλαος και ο μεγαλύτερος αδελφός του Μιχαήλ στάλθηκαν το 1848-1850 στην Αθήνα από τον πατέρα τους Στέργιο με απώτερο σκοπό να μείνουν μακριά από το επαναστατικό κλίμα στο πνεύμα της Γαλλικής Επανάστασης που επικρατούσε στη Βιέννη και θα μπορούσε, μάλλον, να τους επηρεάσει αρνητικά. Εκεί έμειναν στην οικία του αυστριακού πρεσβευτή Anton Prokesch von Osten και δεν αποκλείεται η βαθιά καλλιέργεια του τελευταίου και της συζύγου του να διαμόρφωσαν έντονα τον Νικόλαο, παράλληλα με τις σπουδές του στο Ακαδημαϊκό Γυμνάσιο Ευγενών απ' όπου αποφοίτησε. Σε

ηλικία 22 ετών θα ταξιδέψει και πάλι, αυτή τη φορά στο Κάιρο και την Άνω Αίγυπτο. Είναι πιθανό τότε να γνώρισε και τον Γεώργιο Αβέρωφ με τον οποίο συνδέθηκε με βαθιά φιλία και τον οποίο φιλοξένησε στη Βιέννη.

Το 1853 μετοίκησε στην αυστριακή πόλη Tattendorf όπου αγόρασε ένα υφαντουργείο βάμβακος και ανέλαβε στο εξής την διεύθυνση της οικογενειακής επιχείρησης. Παράλληλα, προχώρησε σε ορισμένες χρηματιστηριακές επενδύσεις επιτυχαίνοντας τον πολλαπλασιασμό της περιουσίας του. Ταυτόχρονα εμφανίστηκε ως διευθυντής του Συλλόγου Καλών Τεχνών.

Από το 1857 συντελείται μια σειρά από αλλαγές. Νέος αυτοκράτορας έχει στεφθεί ήδη από το 1848 ο Φραγκίσκος-Ιωσήφ. Ο Δούμπας, μάλιστα, ήταν ένας εκ των δύο νέων που τον συνόδευσαν κατά τη στέψη του στο Ναό των Αυγουστίνων. Τα τείχη της πόλης πέφτουν. Τη θέση τους λαμβάνουν μεγαλοπρεπή κτίρια όπως είναι η Κρατική Όπερα. Το 1867 ο Φραγκίσκος-Ιωσήφ συναινεί ώστε το πολίτευμα να μετασχηματιστεί σε Συνταγματική Μοναρχία. Παράλληλα, προχωράει σε συμφωνία με την μεγαλύτερη μειονότητα της αυτοκρατορίας, την Ουγγαρία, που καταλήγει στην Αυστροουγγρική Αυτοκρατορία.

Πλέον η ανερχόμενη τάξη των μεγαλοαστών και των ευγενών αναλαμβάνουν πολλές από τις ευθύνες των αυτοκρατόρων, όπως την επιχορήγηση των γραμμάτων και των τεχνών, που μέχρι τότε αποτελούσαν προνόμια του μονάρχη. Με άλλα λόγια επιχειρείται ο αστικός μετασχηματισμός της κοινωνίας. Ακριβώς σε αυτό το σημείο εντοπίζεται και η ιστορική λειτουργία του ευεργετισμού (μεταξύ της προσωπικής και κοινωνικής) κατά την οποία οι ευεργέτες αναδεικνύονται σε οργανικούς διανοομένους και βοηθούν στην εμπέδωση της ηγεμονίας της τάξης τους μέσω, πάντα, των έργων τους³. Κάπως έτσι συνέβαλε και ο Νικόλαος Δούμπας.

Το 1863, σε ηλικία 33 ετών παντρεύεται τη Μαρία Μάνου, 18 ετών. Από το γάμο αυτό προέκυψε μία κόρη, η Ειρήνη, της οποίας το πρόβλημα υγείας απασχόλησε έντονα τον Νικόλαο που φαινόταν να επισκέπτεται για αυτό συχνά το Αχίλλειο στην Κέρκυρα, γεγονός που αποδεικνύει και τις καλές του σχέσεις με το παλάτι. Η ίδια πέθανε άγαμη το 1920 σε ηλικία 56 ετών και η μητέρα της το 1936, αφού είχε συνεχίσει το έργο του ανδρός της. Στην Βιέννη έμεναν στο Palais Dumba που έκτισε ο αδελφός του Μιχαήλ και τους τείχους-

---

³ <http://openeclasse.panteion.gr/courses> όπ.π. σ.4

οροφές φιλοτέχνησε ο Makart, δεδομένης της βαθιάς εκτίμησης του κάλλους και της φύσης που έτρεφε ο Νικόλαος.

Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΟΥΜΠΑΣ ΣΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ

Ο Νικόλαος Δούμπας ασχολήθηκε επίσης και με την πολιτική. Υπήρξε πρόεδρος της οικονομικής επιτροπής της Κάτω Βουλής και βουλευτής της Άνω Βουλής ως το 1885. Μετά διορίστηκε ισόβιος γερουσιαστής στην Άνω Βουλή για 15 χρόνια, μέχρι τον θάνατό του το 1900 παράλληλα με την ιδιότητα του εισηγητή του προϋπολογισμού των εξωτερικών υποθέσεων της Αυτοκρατορίας. Σε συζήτηση νομοσχεδίου που αφορούσε την ασφάλιση των εργατών τόνισε τις έννοιες της δικαιοσύνης και του δικαίου και υποστήριξε ότι ζητήματα τέτοιας φύσεως βρίσκονται πάνω από όλα τα κόμματα. Με αυτόν τον τρόπο έκανε φανερές τις μετριοπαθείς και προοδευτικές απόψεις του. Ίδρυσε τη Λαϊκή Τράπεζας Βιέννης. Τέλος, διατηρούσε πολύ καλές σχέσεις με τον αυτοκράτορα, τον οποίο υπηρέτησε ως μυστικοσύμβουλος επί μεγάλο χρονικό διάστημα.

5.2 Ευεργετική δραστηριότητα

Ο ευεργετισμός ως πρακτική και ιδεολογία εντοπίζεται κατά την διαδικασία μετάβασης από την παραδοσιακότητα-παραδοσιακή κοινωνία, όπου κυριαρχεί το «εμείς» και η συλλογικότητα της εκάστοτε κοινότητας, στην νεωτερικότητα με τη βαρύτητα πλέον να δίνεται στο «εγώ» και την ατομική

ανάληψη της ευθύνης διεξαγωγής έργων. Τα έργα αυτά εντάσσονται κάθε φορά σε ξεχωριστούς τομείς, όπως σε αυτούς της υγείας ή της εκπαίδευσης ή, όπως στην περίπτωση του Νικολάου Δούμπα, της διαφύλαξης έργων που αφορούν στον ανθρώπινο πολιτισμό.

Οι ευεργέτες λειτουργώντας ως χρηματοφόρα υποκείμενα έδωσαν χρήματα για να καλύψουν ανάγκες της παροικίας τους, θέλοντας να ενισχύσουν την εθνική τους ταυτότητα, αλλά και της χώρας που τους υποδέχτηκε γενικώς, προβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο τις ευγενείς τους διαθέσεις και ευγνωμοσύνη στο γηγενή πληθυσμό χτίζοντας σχέσεις καλής γειτονίας μαζί του. Σε καμία περίπτωση δε ξεχνούσαν την ιδιαίτερη πατρίδα τους τις υποδομές της οποίας συχνά προσπαθούσαν να βελτιώσουν χτίζοντας σχολεία, νοσοκομεία, παρθεναγωγεία κ.α. Τέλος, μερίμνησαν για την ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό του εθνικού κέντρου παρέχοντας χορηγίες όπου κρινόταν απαραίτητο για να αντιμετωπιστούν κρατικές αδυναμίες.

Ο Νικόλαος Δούμπας διακρίθηκε σε όλα τα παραπάνω επίπεδα. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι ανδριάντες των μουσικών και καλλιτεχνών που κοσμούν τους δρόμους και τα πάρκα της πόλης της Βιέννης έγιναν με δική του πρωτοβουλία και αρωγή. Ήταν βασικός εμπνευστής και χορηγός μεταξύ άλλων της αυστριακής Βουλής, του Δημαρχείου της Βιέννης, του Πανεπιστημίου, της Ακαδημίας των τεχνών και του Καθεδρικού ναού του Αγίου Στεφάνου της Βιέννης(Stephansdom).

Πιο συγκεκριμένα, το 1880 στα αποκαλυπτήρια του μνημείου για τον Beethoven ήταν τελετάρχης και εκφωνητής του πανηγυρικού της ημέρας τον οποίο παρακολούθησε πλήθος κόσμου. Λίγο αργότερα, το 1896 τα αποκαλυπτήρια για το μνημείο του Mozart τα οργάνωσε ο ίδιος κατόπιν διαγωνισμού και για την επιτυχία του εγχειρήματος ο αυτοκράτορας τον όρισε μυστικό σύμβουλό του. Το κοινοβούλιο της Βιέννης(ολοκληρώθηκε το 1883) είναι το πιο ελληνοπρεπές του κόσμου σε σχέδια του, γνωστού στους Έλληνες, Θεόφιλου Χάνσεν. Ο Νικόλαος Δούμπας, ως μέλος τότε της Κάτω Βουλής, επιλέχτηκε ως ο καταλληλότερος όλων για να επιβλέψει το έργο του Χάνσεν, όπου συνείσφερε και οικονομικά.

ΤΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ

Χωρίς την παραμικρή αμφιβολία, ωστόσο, το μεγαλύτερο ευεργέτημα του Νικολάου Δούμπα παραμένει ένα: το Μέγαρο Μουσικής Βιέννης (Musikverein) που αλλιώς ονομάζεται Μέγαρο του Μουσικού Συλλόγου και πλέον αποτελεί και την έδρα της πασίγνωστης Φιλαρμονικής της Βιέννης. Πρόκειται για ένα έργο που εντάσσεται στην νεωτερική περίοδο και αφορά στην οικουμενικότητα και ολόκληρο τον κόσμο. Το Σωματείο του Musikverein υφίστατο ήδη από το 1815 με μέλη του επιφανούς καλλιτέχνης όπως ο Beethoven, εντούτοις ο θεμέλιος λίθος για το Μέγαρο τέθηκε το 1870 με τον αντιπρόεδρό του Δούμπα σχεδόν απόλυτο χορηγό του.

ΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ

Η ανάγκη που αισθανόταν ο Δούμπας να υπάρξει μία στέγη υπό την οποία θα προστατεύονταν τα έργα όλων εκείνων των σπουδαίων μουσικοσυνθετών κατέληξε στο ελληνοπρεπές με αναγεννησιακούς τόνους αρχιτεκτόνημα του Θεόφιλου Χάνσεν. Ένα εξίσου σημαντικό ευεργέτημά του, ωστόσο, που πάλι αφορά στον πολιτισμό παραμένει το κληροδότημα με τον θάνατό του το 1900 της πλούσιας συλλογής του μέσα στην οποία βρέθηκαν και τα έργα του Schubert στη Βιβλιοθήκη της Βιέννης.

Σε ό,τι αφορά το εθνικό κέντρο, το 1888 ο Νικόλαος Δούμπας σε μία από τις επισκέψεις του στην Αθήνα χρηματοδότησε την υλοποίηση της ζωφόρου των Προπυλαίων του Πανεπιστημίου Αθηνών έργο του Karl Rahl. Είναι εξαιρετικά πιθανό να είχε εμπνευστεί το έργο αυτό κατά την παραμονή του στην οικία του Anton Prokesch von Osten το 1848-50. Ουδέποτε ξέχασε τον τόπο καταγωγής του που αποτελούσε και ιδιαίτερη πατρίδα του επιχορηγώντας τα ελληνικά σχολεία στη Βλάστη και στις Σέρρες και στηρίζοντας το από κοινού με άλλους συγγενείς του ιδρυθέν Δούμπειο Παρθεναγωγείο και το Νοσοκομείο της πόλης.

5.3 Τίτλοι/ Διακρίσεις

Κατά την διάρκεια της ζωής του, ο Νικόλαος Δούμπας τιμήθηκε με πολλούς τρόπους αποτέλεσμα της βαθιάς εκτίμησης που έτρεφαν οι γύρω του για το πρόσωπό του. Ήδη έχουμε αναφέρει την αφιέρωση του βαλς Neu Wien του Johann Strauss του νεώτερου το 1870.

Η αυστριακή πόλη Tattendorf όπου έζησε για ένα διάστημα του έχει αφιερώσει μνημείο ενώ έχει δώσει το όνομά του σε δρόμο, πλατεία και πάρκο. Το 1880 ανακηρύχθηκε επίτιμος δημότης ενώ το 1890 επίτιμος πολίτης. Μαζί με τον Θεόφιλο Χάνσεν τιμήθηκε με τον σταυρό των Ιπποτών (ή παράσημο του Σιδηρούν Στέμματος) από τον Αυτοκράτορα ενώ όπως ο πατέρας και ο αδελφός του αρνήθηκε να ενταχθεί στις τάξεις των ευγενών, προβάλλοντας έτσι τα φιλελεύθερα ιδεώδη του. Τέλος, διετέλεσε επίτιμο μέλος της Ακαδημίας Καλών Τεχνών της Βιέννης.

Ο Νικόλαος Δούμπας απεβίωσε στη Βουδαπέστη στις 23 Μαρτίου 1900 κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού του. Στη Βιέννη, όπου μεταφέρθηκε και τάφηκε στον ίδιο χώρο με τους Mozart-Beethoven-Brahms-Schubert-Strauss, θρήνησαν ειλικρινώς την απώλεια αυτού του σπουδαίου ανθρώπου των τεχνών. Ο ξένος τύπος της εποχής όπως ο Guardian, ο Independent και η New

York Enquire έγραψαν για τον Δούμπα ότι αποτέλεσε «μία από τις εξέχουσες προσωπικότητες του 19^{ου} αιώνα». Στη διαθήκη του είχε καταγράψει την τελευταία του επιθυμία: «Κοντά στον τάφο μου, παρακαλώ το Σύλλογο να τραγουδήσει οποιοδήποτε χορωδιακό του Schubert». Η χορωδία του Musikverein πραγματοποίησε την επιθυμία του αυτή και απέδωσε, μεταξύ άλλων, το Ruh' in Frieden Allerseelen (Αναπαυθείτε εν ειρήνη όλες οι ψυχές) του Schubert που τόσο είχε θαυμάσει και παράλληλα είχε φροντίσει να μάθει και ο υπόλοιπος κόσμος.

Ενδεικτικό του σεβασμού που απολάμβανε από την κοινωνία αποτελεί η απόφαση του Δήμου πέντε μέρες μετά το θάνατό του να μετονομαστεί σε Dumbastrasse- Οδός Δούμπα ο μεγάλος κεντρικός δρόμος μπροστά από το Musikverein.

6.1 Συμπέρασμα

Η προσωπικότητα του Νικολάου Δούμπα συνεχίζει να αποτελεί μια άγνωστη για πολλούς πτυχή της ελληνικής διασπορικής ιστορίας. Αυτό ενδεχομένως να συνέβη για το λόγο ότι δεν πραγματοποίησε τόσες πολλές ευεργεσίες στο εθνικό κέντρο όπως άλλοι, αναφέρουμε τον Σίμωνα Σίνα του οποίου το όνομα(Σίνα) έχει δοθεί στον δρόμο μεταξύ της Ακαδημίας Αθηνών- που ανεργέθη από δωρεά του- και του Οφθαλμιατρείου, όσο στην χώρα υποδοχής του και την ιδιαίτερη πατρίδα του. Εδώ πρέπει να ειπωθεί ότι το φαινόμενο αυτό συναντάται αρκετά συχνά σε ανθρώπους που προέρχονται από την Μακεδονία(ενδεικτικά αναφέρονται οι Δάρβαρη και Καραγιάννη⁴).

Το δεδομένο αυτό, εντούτοις, δεν αποτέλεσε κάποιο σημαντικό εμπόδιο από τη στιγμή που, μεταξύ των άλλων τιμητικών διακρίσεων που ήδη έχουν αναφερθεί, ο ίδιος ανακηρύχθηκε σε Εθνικό Ευεργέτη και των δύο ευεργετημένων χωρών. Αυτό από μόνο του αποδεικνύει το γεγονός ότι λήφθηκε υπόψη η συνολική προσφορά του. Ο Νικόλαος Δούμπας παρά το ότι έζησε όλη του τη ζωή εκτός Ελλάδας, δεν έχασε την ελληνικότητά του αλλά προσπάθησε να την ενισχύσει μέσω της ενεργής συμμετοχής του στην ελληνική παροικία της Βιέννης.

Από όλα όσα αναφέρθηκαν, γίνεται πλέον ξεκάθαρο ότι η επιτυχής διάσωση από τον Νικόλαο Δούμπα μειζόνων πολιτιστικών αγαθών μετέτρεψε την ιστορική του λειτουργία προσδίδοντάς της και οικουμενικές διαστάσεις και αναδεικνύοντας τον ίδιο και ως Οικουμενικό Ευεργέτη.

---

⁴ <http://yaunatakabara.blogspot.gr/2012/06/m-18-19-griechische-gemeinde-wien.html>

7.1 Ενδεικτική Βιβλιογραφία και πηγές φωτογραφικού υλικού

Βιβλία

- 1) Ματούλα Τομαρά-Σιδέρη, *Οι Έλληνες του Καίρου*, Αθήνα, Εκδόσεις Κέρκυρα, 2011, 2^η έκδοση
- 2) Ματούλα Τομαρά-Σιδέρη, *Αλεξανδρινές Οικογένειες Χωρέμη-Μπενάκη-Σαλβάγου*, Αθήνα, Εκδόσεις Κέρκυρα, 2013, 3^η έκδοση
- 3) Ματούλα Τομαρά-Σιδέρη, *Κοινωνική και ιστορική λειτουργία του ευεργετισμού*, Πρακτικά ημερίδας (Αθήνα, 28 Φεβρουαρίου 2007) με θέμα «Τιμή και Τίμημα. Χορηγία, φιλανθρωπία, εθελοντισμός. Η ευθύνη του πολίτη απέναντι στην κοινωνία.», Νίκη Τσιρώνη (επιμ.), εκδόσεις του Φοίνικα, Αθήνα, 2009
- 4) Eric Hobsbawm, *Η εποχή των αυτοκρατοριών 1875-1914*, Αθήνα, ΜΙΕΤ, 2000
- 5) Λεύκωμα του Δήμου Αθηναίων που αφορά στους Έλληνες Ευεργέτες και από το οποίο αντλήθηκαν πληροφορίες για τον Στέργιο Δούμπα

Τύπος

- 1) *Η Καθημερινή*, στήλη Γράμματα, Φύλλο Παρασκευής 18/1/2008

Διαδικτυακές πηγές

- 1) <http://hellenicdiaspora.com/>
- 2) <http://openeclass.panteion.gr/>
- 3) <http://gym-mous-agrin.ait.sch.gr/index.php/2012-11-12-22-33-15/2012-11-15-20-52-42/20/446-2011-05-17-11-08-58>
- 4) <http://www.reporter.gr/Apoptseis/Istories/216596-H-Dynasteia-twn-Doympa-%C2%ABOi-Ellhnes-Eyergetes-ths-Biennhs-kai-Maikhnes-twn-Technwn%C2%BB>
- 5) <http://vlahofonoi.blogspot.gr/2012/01/18-19.html>
- 6) <http://yaunatakabara.blogspot.gr/2012/06/m-18-19-griechische-gemeinde-wien.html>
- 7) <http://www.lifo.gr/team/sansimera/36965>

Οπτικοακουστικό υλικό

Ντοκιμαντέρ του Φώτη Κωνσταντινίδη: Νικόλαος Δούμπας(1830-1900),
Μαικήνας των τεχνών

Προσωπικό φωτογραφικό αρχείο